

Александър Дюма

НЕДСКАТА КУЛА

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА И ИЗПЪЛНИТЕЛИ

БУРИДАН – г-н Бокаж¹
ГОТИЕ Д'ОЛНЕ – Локроа
ФИЛИП Д'ОЛНЕ – Дьолафос
ОРСИНИ – Огюст
САВОАЗИ – Провò
ЛУИ X – Шийй
ДЪО ПИЕРФОН – Монвал
РИШАР – Мьозар
АНГЕРАН ДЪО МАРИНЬИ – Огюст З.
ЛАНДРИ – Сер
СИМОН – Ерè
СИР РАУЛ – Давен
ЖЪОАН – Маршан
Арбалетчик – Ленè
Гвардеец – Висò
Паж – Ернест
МАРГЬОРИТ ДЪО БУРГОНЬ – мадмоазел Жорж
ШАРЛОТ – Ленè
Жена с воал – Удрй
Пажове, Гвардейци, Скитници

Действието се развива в Париж, 1314 г.

¹ Дадено е разпределението на ролите от премиерата на пиесата на 29 май 1832 г. в театър „Порт-Сен-Мартен“. – Всички бележки под линия са на преводача според френското издание под редакцията на Клод Шоп.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ
ФИЛИП Д'ОЛНЕ

ПЪРВА КАРТИНА

Кръчмата на Орсини при порт Сент-Оноре¹, изглед от вътре. Една дузина работници и скитници са седнали на масите от дясно на зрителя; на една маса отделно от тях Филип д'Олне пише върху един пергамент; пред него е поставен бокал с вино и чашка за зарове.

ПЪРВА СЦЕНА

Филип Д'Олне, Ришар, Симон,
Жьоан, скитници, после Орсини,
после Ландри

РИШАР (*става*): Хей, бай Орсини, стопанино наш, дяволски кръчмарю, двойни отровителю! Май ще трябва да изредя всичките ти титли преди да отговориш.

ОРСИНИ: Какво искате? Вино?

СИМОН (*става*): Мерси, имаме си още; Ришар, кър-

¹ Средновековният Париж е бил ограден със защитни стени като в града се е влизало през специално построени врати – порти. Порт-Сент-Оноре е една от основните врати, през която се е влизало в Париж от запад. Останалите са: Сен-Дени – от север, Сент-Антоан – от изток и Сен-Жак – от юг.

пачът иска да знае колко души събра тая сутрин твоя патрон Сатаната.

РИЩАР: Или по-християнски казано, колко трупа изплуваха на брега на Сена до Нелската кула на Бон-Ом.

ОРСИНИ: Три.

РИЩАР: Такава е сметката! Без съмнение и тримата благородни, млади и красиви?

ОРСИНИ: И тримата благородни, млади и красиви.

РИЩАР: Както обикновено. И тримата чужденци в добрия стар Париж.

ОРСИНИ: И тримата дошли преди осем дни.

РИЩАР: Такова е правилото. Това нещастие има поне едно предимство пред чумата и аристокрацията. То поразява благородниците, а не бездомниците. Това компенсира данъците и ангарията, която им работим. Благодаря, кръчмарю. Това е всичко, което се искаше от теб, освен ако в качеството си на италианец и магьосник не искаш да ни кажеш кой е вампирът, който толкова има нужда от млада и топла кръв, за да избегне състаряването и вледеняването на своята.

ОРСИНИ: Не знам нищо за това.

СИМОН: И защо винаги удавниците се оказват под Нелската кула, а не в страни от нея?

ОРСИНИ: Не знам.

ФИЛИП (*вика Орсини*): Кръчмарю...

СИМОН: Не знаеш нищо, е добре! Остави ни на мира и виж за какво те вика младия господин, оказ-

вайки ти честта да се обърне към теб.

ФИЛИП: Гостилничарю!

ОРСИНИ: Господине?

ФИЛИП: Може ли за две парижки су¹, някое момче от слугите ти да занесе това писмо?

ОРСИНИ: Ландри... Ландри!

ЛАНДРИ (*доближава*): Да, господарю. (*Стои прав пред Филип, който запечатва писмото и поставя адреса.*)

ОРСИНИ: Правъ, каквото ти казва този млад господин. (*Отдалечава се.*)

РИШАР (*задържа Орсини за ръка*): Все едно, кръчмарю! Ако се казвах Орсини, опазил ме Господ, ако бях стопанин на тази кръчма, дай Боже и ако прозорците ми гледаха, както твоите, към тази стара Нелска кула, Господ да я убие, бих прекарал една безсънна нощ, само една, за да гледам и слушам и гарантирам ти че на другия ден щях да зная какво да отговоря на тези, които ме попитат „Какво ново?“.

ОРСИНИ: Аз не съм такъв. Искате ли вино? Аз съм кръчмар, а не нощен пазач.

РИШАР: Върви по дяволите!

ОРСИНИ: Оставете ме най-после на мира.

РИШАР: Добре, така да е.

(*Орсини излиза.*)

¹ Кралски монети сечени в Париж (parisis), които стрували двадесет и пет процента по-скъпо от онези, които били сечени в град Тур (tournois).

ФИЛИП (към Ландри): Слушай, приятелю, вземи тези две парижки су и тичай в Лувъра. Ще търсиш капитан Готие д'Олне и ще му връчиш това писмо.

ЛАНДРИ: Ще бъде изпълнено, господине. (*Излиза.*)

РИШАР: Кажете Жъоан дьо Монтлери, виждал ли си кортежа на кралица Маргьорит и на двете ѝ сестри – принцесите Бланш и Жана¹?

ЖЪОАН: Да – и съм сигурен в това.

РИШАР: Не трябва значи да се пита къде са отишли новите данъци, с които крал Филип Красивия, да се слави името му, ни обложи в деня, в който издигна в кавалерско звание най-големия си син, Луи Свадливия. Признавам, че платих тридесет парижки су по сметката на любимеца на кралицата². Само че моите медени парички са станали на фризирани и бродирани дантели. Симон, виждал ли си Готие д'Олне?

(*Филип вдига глава и слуша.*)

СИМОН: Света Дево! Дали съм го виждал?... Дяволският му кон така бързо препускаше, че едното му

¹ Маргьорит, Жана и Бланш са бургундски принцеси, но само последните две са истински сестри. И трите обаче са снахи на френския крал Филип IV Красив (1268 – 1314), женени съответно за тримата му синове: Маргьорит е съпруга на Луи X Свадливи (1289 – 1316), Жана е омъжена за Филип V Дълги (1293 – 1322), а Бланш е жена на Шарл IV Красив (1294 – 1328). В случая Ришар ги нарича сестри, имайки пред вид, че са съпруги на трима братя, но те всъщност са етърви.

² Според пиесата кралица на Франция в този момент – началото на 1314 г. – е Маргьорит дьо Бургонь (Известна е като Бургундска. Тук запазваме произношението на името най-близо до френското.) и следователно неин любимец трябва да е краля – Луи X. Това обаче няма нищо общо с истината – по това време Франция се управлява от Филип IV, който е вдовец от 1305 г. и тъй като не е сключвал втори брак, Франция в този момент е без кралица. С подобни исторически неточности е изпълнена цялата пиеса.

копито стъпи точно върху крака ми... и тъй като изкрещях „На помощ!“, господарят му, за да ме накара да млъкна, ми даде...

ЖЪОАН: Едно златно екю?

СИМОН: Да, да! Едно здраво тряскане по главата с дръжката на шпагата си и ме нарече „негодник“.

ЖЪОАН: И ти не направи нищо нито на коня, нито на господаря му?

СИМОН: На коня доблестно забих в задницата ето този нож три палеца дълбоко и той избяга плувнал в кръв. Що се отнася до господаря му, нарекох го „копеле“, той продължи да препуска с псувни на устата.

ФИЛИП (*от мястото си*): Кой нарича Готие д'Олне „копеле“?

СИМОН: Аз.

ФИЛИП (*удря го по главата с чашката за зарове*): Мамка ти, негодник, лъжеш.

СИМОН: Помощ, момчета!

СКИТНИЦИТЕ (*грабват ножовете си*): Смърт на аристократчето!... Дръжте благородника!... Долу контето!

ФИЛИП: Хей, господа! Внимавайте, защото моята шпага е по-дълга и от по-добра стомана от вашите ножове.

СИМОН: Да, само че ние сме десет ножа срещу твоята шпага.

ФИЛИП: Млъквай!

ВСИЧКИ: Смърт! Смърт! (*Заобикалят Филип, който нарича ударите им с шпагата си.*)

ВТОРА СЦЕНА

Същите, Буридан

Той влиза, оставя спокойно наметката си; виждайки един благородник да се отбранява срещу няколко безделници, бързо изтегля шпагата си.

БУРИДАН: Десет срещу един!... Десет негодника срещу един благородник, пет са в повече. *(Удря ги отзад.)*

СКИТНИЦИТЕ: Помощ, убийство... Стража! *(Опитват се да избягат. Появява се Осини.)*

БУРИДАН: Хей, хотелиер на дявола, затвори вратата, така че никой от тези негодници да не може да излезе и да вдигне тревога, те допуснаха грешка... *(Към скитниците)* Допуснахте грешка.

СКИТНИЦИТЕ: Да, господине, да!

БУРИДАН: Виждаш ли ги? Е, прощаваме им. Останете на масите си, а ето и нашата... Кажи на моя приятел Ландри да донесе вино.

ОРСИНИ: Той изпълнява поръчка на този млад господин. Ще имам честта да ви сервирам лично.

БУРИДАН: Както желаш, но побързай! *(Обръщайки се към скитниците.)* Някой говори ли там?

СКИТНИЦИТЕ: Не, господине.

ФИЛИП: За бога, господине, вие току-що ме измъкнахте от една тежка ситуация. Ще си спомня за това при подобен случай, ако се предостави такъв.

БУРИДАН: Дайте си ръката.

ФИЛИП: От все сърце.

БУРИДАН: Това е всичко. (*Орсини носи няколко шишета вино.*) За ваше здраве!... Занеси две бутилки на ония смешници там, да пият за наше... здраве. (*Към Филип.*) За пръв път ви виждам, млади момко, в достопочитаемата кръчма на бай Орсини. Отскоро ли сте в добрия стар Париж?

ФИЛИП: Пристигнах преди два часа, точно за да видя как минава кортежа на кралица Маргьорит.

БУРИДАН: Кралица? Още не.

ФИЛИП: Кралица, в други ден¹. В други ден пристига от Навара крал Луи X, за да наследи баща си, Филип Красивия и аз се възползвах от неговото възшествие на трона, за да се върна от Фландрия, където бях на война.

БУРИДАН: А аз, от Италия, където също воювах. Изглежда, приятелю, че една и съща причина ни е довела тук.

ФИЛИП: Аз си търся късмета.

БУРИДАН: Също като мен. И с какви средства разполагате, за да успеете?

¹ Подобен исторически анахронизъм. След брака си с кралицата на Навара, Жана I Наварска, Филип IV присъединява към френската корона и Наварското кралство. След смъртта на съпругата му (2.IV.1305), това кралство минава по наследство към първородния ѝ син – бъдещия Луи X. По такъв начин, преди да стане френски крал, той е вече Луи I Наварски, а съпругата му – Маргьорит дьо Бургонь е Наварска кралица. Втори анахронизъм – Филип IV умира на 29.XI.1314 г. (поради което Луи пристига от Навара, за да наследи трона), докато аферата в Нелската кула (която предстои да се разиграе в пиесата) избухва, докато Филип е още жив.

ФИЛИП: От шест месеца моят брат е капитан в свитата на кралица Маргьорит.

БУРИДАН: Как се казва?

ФИЛИП: Готие д'Олне.

БУРИДАН: Вие ще успеете, скъпи кавалере, тъй като кралицата не отказва нищо на брат ви.

ФИЛИП: Така се говори. Току-що му написах писмо, за да му съобща, че съм пристигнал и да му кажа да дойде тук.

БУРИДАН: Тук, сред тази тълпа?

ФИЛИП: Погледнете.

БУРИДАН: А! Всички наши веселяци вече са изчезнали.

ФИЛИП: След като са ни освободили от присъствието си, да продължим разговора си. Мога ли да ви попитам за името ви?

БУРИДАН: Името ми?... Кажете по-скоро имената ми. Аз имам две – едното ми е по рождение, то е мое, но не се представям с него. Другото е военно, то не е мое, но с него се представям.

ФИЛИП: И кое ще ми кажете?

БУРИДАН: Военното – Буридан.

ФИЛИП: Буридан... познавате ли някого в двореца?

БУРИДАН: Никого.

ФИЛИП: С какви средства разполагате?

БУРИДАН: С тези тук (*Туна се по челото.*) и тук (*Туна се по гърдите.*), в главата и в сърцето.

ФИЛИП: Разчитате на любовта и милата си физиономия? Имате право, кавалере.

БУРИДАН: Разчитам на още едно нещо. Аз съм на същите години и от същата страна като кралицата... Бях паж на херцог Робер II¹, нейния баща, преди да го убият... Кралицата и аз по това време двамата заедно няхахме годините, които всеки един от нас по отделно има сега.

ФИЛИП: На колко години сте?

БУРИДАН: На тридесет и пет.

ФИЛИП: Е, и...?

БУРИДАН: Е, и... от тази епоха има една тайна между Маргьорит дьо Бургонь и мен... една тайна, която ще ме убие, млади момко, или ще ме направи богат.

ФИЛИП (*подава му тълна чаша*): Пожелавам ти късмет!

БУРИДАН: Господ да ти го връща, войниче.

ФИЛИП: Началото не беше никак лошо.

¹ Кралство Бургундия (*royaume de Bourgogne*) е съществувало от 534 до 843 г., когато е разделено на две самостоятелни територии – френска Бургундия, която става херцогство с център Дижон и графство Бургундия под егидата на германския император. Херцог Робер II (1248 – 1306) е баща на Маргьорит дьо Бургонь, но той не е бил убит. По времето на действието на пиесата херцог (или дук) на френска Бургундия е Юг V (*Hugues V*), който е брат на Маргьорит, съпругата на Луи X. Граф палатен (*comte palatin*) на графство Бургундия до смъртта си (17.III.1303) е бил Отон IV, който е баща на Жана и Бланш, омъжени съответно за Филип V и Шарл IV. След неговата смърт графство Бургундия е наследено от най-голямата му дъщеря Жана, която през епохата, в която се разиграва аферата с Нелската кула е вече съпруга на Филип V.

БУРИДАН: Така ли!

ФИЛИП: Да. Днес, след като видях кортежа на кралицата, докато се връщах, забелязах, че бях следен от една жена. Забавих крачка, а тя я ускори... За по-малко от минута беше до мен: „Млади господине, – ми каза тя – една дама, която обича шпагата, ви намира доста симпатичен. Толкова храбър ли сте, колкото сте мил и толкова увърен ли сте, колкото сте храбър? – Ако на вашата дама трябва – отговорих аз – едно сърце, което не трепва пред опасността, за да стигне любовта... аз съм нейният човек, стига само да е млада и красива. В противен случай да се препоръча на Света Катерина и да влезе в манастир. – Тя е млада и красива – Това е добре. – Ще ви чака тази вечер – Къде? – Тази вечер, щом угаснат светлините, бъдете на ъгъла на улица Фроа-Мантел. Един човек ще се доближи до вас и ще ви каже: „Може ли да видя ръката ви?“. Ще му покажете този пръстен и ще го последвате. Сбогом, войнико мой, удоволствия и кураж!...“ След това напъха на пръста ми този пръстен и изчезна.

БУРИДАН: Ще отидете ли на тази среща?

ФИЛИП: За бога, нищо не може да ми попречи да я пропусна!

БУРИДАН: Скъпи приятелю, поздравявам ви... Аз съм прекарал в Париж цели четири дни повече от вас, но с изключение на Ландри, който ми е стар познат от войната, не съм срещнал никого, към когото мога да се обърна... по дяволите... не съм обаче нито толкова стар, нито толкова грозен, че да се лишавам от приключения.

ТРЕТА СЦЕНА

Същите, жена с воал

ЖЕНА С ВОАЛ (*влизайки дотира с ръка рамото на Буридан*): Господин капитан...

БУРИДАН (*обръща се нехайно*): Какво има, скъпа грацио?

ЖЕНАТА: Трябва да ви кажа съвсем тихо две думи.

БУРИДАН: И защо не съвсем високо?

ЖЕНАТА: Защото нямам повече от две думи да кажа, а има четири уши, които да подслушват.

БУРИДАН (*става*): Добре... давам ви ръката си, непозната госпожо, за да ми кажете тези две думи... (*Към Филип.*) Ще позволите ли?

ФИЛИП: Разбира се.

ЖЕНАТА: Една дама, която обича шпагата, ви намира доста симпатичен. Толкова храбър ли сте, колкото сте мил и толкова увърен ли сте, колкото сте храбър?

БУРИДАН: Двадесет години воювах с италианците, най-големите негодници, които съм виждал, двадесет години любех италианките, най-хитрите уличници, които съм срещал... и никога не съм се отказвал нито от боя, нито от любовна среща, стига мъжът да има правото да носи шпори, а жената да бъде млада и хубава.

ЖЕНАТА: Тя е млада и е хубава.

БУРИДАН: Това е добре.

ЖЕНАТА: И ще ви очаква тази вечер.

БУРИДАН: Къде и в колко часа?

ЖЕНАТА: При втората кула на Лувъра... щом угаснат светлините.

БУРИДАН: Ще бъде там.

ЖЕНАТА: Един човек ще се доближи до вас и ще ви каже: „Може ли да видя ръката ви?“. Ще му покажете този пръстен и ще го последвате. Сбогом, капитане мой, кураж и удоволствия! (*Жената излиза. Ноцта бавно пада.*)

БУРИДАН: Ха! Това е сън или някакъв облог.

ФИЛИП: Кое?

БУРИДАН: Тази завоалирана жена...

ФИЛИП: Защо?

БУРИДАН: Тя току-що ми повтори думите, които някаква жена с воал ви е казала днес.

ФИЛИП: Среща?

БУРИДАН: Като вашата.

ФИЛИП: Часът?

БУРИДАН: Също като вашия.

ФИЛИП: А пръстенът?

БУРИДАН: Подобен на вашия.

ФИЛИП: Я да видим.

БУРИДАН: Вижте.

ФИЛИП: Има някаква магия... Ще отидете ли?

БУРИДАН: Ще отида.

ФИЛИП: Това са две сестри.